

Marek Starowieyski, *Sobory niepodzielonego Kościoła*, Kraków: Wydawnictwo M 2016, ss. 459.

Sobory niepodzielonego Kościoła to pierwsza od ponad 30 lat historia soborów starożytnych napisana przez polskiego autora (nie licząc krótkiej historii tych soborów, która wyszła spod pióra tego samego Autora w Wydawnictwie Biblos w 1994 r., ss. 160). I choć od 2001-2002 r. dysponujemy polskim wydaniem pełnego tekstu tych soborów (*Dokumenty soborów powszechnych*, red. A. Baron, H. Pietras, t. 1 – Kraków 2001, t. 2 – Kraków 2002), to jednak nawet ono zawiera tylko krótkie (jedno-, dwu- lub trzystrońnicowe) wprowadzenia historyczne do każdego z nich. Książka wybitnego polskiego patrologa, ks. prof. Marka Starowieyskiego, uzupełnia tę dotkliwą lukę wydawniczą.

Dzieło podzielone jest na dwie części. Pierwsza zawiera historię soborów (s. 5-207), druga teksty źródłowe (s. 209-433). Dzieło wieńczy obszerna i uporządkowana *Bibliografia* (s. 435-453), choć jest ona wykazem dzieł podstawowych, wybranych z olbrzymiej literatury przedmiotu.

Odnośnie do historii soborów starożytnych *novum* tej książki stanowi pochylenie się nad Soborem Jerozolimskim. Nowością jest także refleksja nad zgromadzeniem w *Trullo* (691/692? r.), będącego prawnym uzupełnieniem dwóch soborów: piątego (II Konstantynopolitańskiego) i szóstego (III Konstantynopolitańskiego), nazywanego stąd soborem/synodem „piąto-szóstym”. Na gruncie katolickim nowością (połączoną z odwagą!) jest wyrażenie zastrzeżenia co do powszechności soboru ósmego (IV Konstantynopolitańskiego).

Nowością w stosunku do pierwszego wydania *Soborów niepodzielonego Kościoła* (1994 r.) jest obszerna część druga: *Teksty źródłowe* (s. 209-433). Są to nie tylko teksty samych soborów (zaczepnięte z *Dokumentów soborów powszechnych*, red. A. Baron, H. Pietras, t. 1 – Kraków 2001, t. 2 – Kraków 2002, wybrane przez samych redaktorów A. Barona i H. Pietrasa, ale przerezegowane i poprawione), ale także teksty związane z soborem: fragmenty dzieł teologicznych wyjaśniających uchwały soborowe, teksty autorów, którzy przygotowywali naukę soborów (np. św. Atanazego, św. Bazylego, św. Jana Damasceńskiego), a także teksty historyków starożytnych z IV-VI w., którzy opisują przebieg

wydarzeń związanych z soborami (Euzebiusza z Cezarei, Sokratesa Scholastyka, Sozomena, Ewagriusza Scholastyka). Dołączono także teksty herezjarchów, np. Ariusza i Nestoriusza, które lepiej pozwalają poznać problematykę tych soborów. Wybory tekstów związanych z soborami dokonał ks. prof. Marek Starowieyski.

Historia soborów „pokazuje nam, jak formowała się teologia chrześcijan jeszcze niepodzielonych”; „uczy nas głębokiej pokory wobec wiary protagonistów tej wielkiej awantury intelektualnej i ich dążenia do prawdy, ale często też napętnia bólem wobec błędów, kłótności, zawiści i rozłamów przez nie spowodowanych”. Oby „mogła umocnić i pogłębić naszą wiarę, a równocześnie, wskazując ich błędy i pokazując meandry religijno-polityczne naszych braci w pierwszych wiekach, pozwoliła nam zaczerpnąć z ich doświadczenia dla uniknięcia błędów przez nich popełnionych” (s. 11).

Ks. Sławomir Pawłowski SAC